

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กิจกรรมทางทหารมิใช่แต่เพียงการนำหน่วยทหารเข้าสู่สมรภูมิการรบเท่านั้น แต่ยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีกหลายประการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นส่วนสำคัญใหญ่ๆ 3 ส่วน คือ การรบ การสนับสนุนการรบ และการสนับสนุนการช่วยรบ ซึ่งการปฏิบัติทางทหารทั้งสามประการมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน กิจกรรมทางทหารเกี่ยวกับการรบก็คือ นำกำลังทหารเข้าสู่รบกับข้าศึกในพื้นที่การรบ โดยใช้ยุทธวิธีทางทหารเพื่อเอาชนะข้าศึก กิจกรรมด้านการสนับสนุนการรบ หมายถึงกิจกรรมทางทหารที่สนับสนุนทางยุทธวิธีให้กับหน่วยกำลังรบในการเข้าต่อสู้ในสมรภูมิ โดยหน่วยทหารตามที่กำหนดไว้ เช่น หน่วยทหารปืนใหญ่ สนับสนุนการยิงปืนใหญ่ให้กับหน่วยที่เคลื่อนที่ดำเนินกลยุทธ์ หน่วยทหารช่าง ให้การสนับสนุนงานช่างทางยุทธวิธีแก่หน่วยดำเนินกลยุทธ์ เช่น การวาง และเก็บกู่ตัวตอร์ปิโด หรือสร้างสะพานเพื่อให้หน่วยทหารเคลื่อนที่ข้ามลำน้ำ เป็นต้น

กิจกรรมทางทหารที่สำคัญประการสุดท้ายคือ การสนับสนุนการช่วยรบ หมายถึง การปฏิบัติทั้งปวงเพื่อสนับสนุน การปฏิบัติทางทหาร กล่าวคือ ปฏิบัติการสนับสนุนทั้งส่วนการรบ และส่วนสนับสนุนการรบ ซึ่งประกอบด้วยงานสำคัญ 3 งาน คือ การส่งกำลังบำรุง การกำลังพล และกิจการพลเรือน ซึ่งศึกษาครั้งนี้จะมุ่งให้ความสำคัญ ศึกษาเฉพาะงานด้านการส่งกำลังบำรุง

การส่งกำลังบำรุงเป็นกิจกรรมหนึ่งของการปฏิบัติการทางทหาร อันที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติการทางทหารให้ บรรลุตามความมุ่งหมายที่ต้องการ การส่งกำลังบำรุงมีผลกระทบสำคัญ ต่องานของกองทัพ ในอดีต การส่งกำลังบำรุงของกองทัพบก ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจาก พันธมิตร จึงทำให้ระบบส่งกำลังบำรุง ต้องยึดถือหรืออ้างอิงจากตามระบบของต่างประเทศ แต่ในปัจจุบัน การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือด้านการทหารจากต่างประเทศลดลง ประเทศไทยต้องพึ่งพาตนเอง ซึ่งก็เป็นที่น่าท้อใจอยู่แล้วว่า การสนับสนุนด้านการทหารของประเทศต่าง ๆ นั้น รัฐบาลของประเทศนั้นจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ในห้วงที่ผ่านมาประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งปัญหาด้านอื่นๆ จึงทำให้การสนับสนุนด้านการทหารไม่ได้รับการตอบสนองให้เพียงพอกับความต้อง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาหลายประการ รวมทั้งงานด้านการส่งกำลังบำรุงด้วย การส่งกำลังบำรุงในแง่ทางทหาร ได้แบ่งงานในหน้าที่การส่งกำลังบำรุงไว้ 5 กิ่ง ประกอบด้วย การส่งกำลัง การซ่อมบำรุง การขนส่ง การรักษาพยาบาลและการส่งกลับ การบริการอื่น ๆ จะเห็นว่าการส่งกำลังบำรุงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทรงชีพและความพร้อมรบของหน่วย

โดยเทียบเท่ากับงานด้านอื่นๆ คืองานด้านยุทธการ การข่าว การกำลังพล กิจการพลเรือน และการบริหารงบประมาณทางทหาร เป็นต้น

การพัฒนากองทัพบกในช่วงที่ผ่านมา มุ่งพัฒนาหน่วยกำลังรบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ซึ่งหน่วยกำลังรบหรือหน่วยที่ปฏิบัติทางยุทธวิธี ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถต่อสู้กับภัยคุกคามที่จะมีผลต่อประเทศ ในขณะที่ กองทัพบกให้ความสำคัญในการพัฒนาหน่วยทางด้านการส่งกำลังบำรุงน้อยมาก การพัฒนาหน่วยทางการส่งกำลังบำรุงทุกระดับ ไม่ได้มีการพิจารณาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของหน่วยอย่างแท้จริง

การจัดหน่วยทางด้านการส่งกำลังบำรุงของกองทัพบกไทย มีการจัดระบบส่งกำลังบำรุงออกเป็นสองลักษณะ คือหน่วยตามแบบสายยุทธบริการและหน่วยแบบพันธุกิจ รวมทั้งการจัดลำดับหน่วยด้านการสนับสนุนด้านการส่งกำลังบำรุง ออกเป็น 3 ระดับ คือ หน่วยระดับคลัง(ระดับกองทัพบก) หน่วยสนับสนุนทั่วไป (ระดับกองทัพภาค) และหน่วยสนับสนุนโดยตรง(ระดับกองพล) ระบบการส่งกำลังบำรุงของกองทัพบกปัจจุบันนั้น ในระดับคลังและการสนับสนุนทั่วไปจะเป็นการส่งกำลังบำรุงแบบสายยุทธบริการ ส่วนการสนับสนุนโดยตรงที่หน่วยกำลังรบระดับ กองพล จะเป็นการส่งกำลังบำรุงทั้งแบบพันธุกิจและแบบสายยุทธบริการ จะเห็นว่าในระดับกองทัพภาคซึ่งมีการสนับสนุนด้านการส่งกำลังบำรุงมีการส่งกำลังบำรุงทั้ง สอง แบบ การจัดการส่งกำลังบำรุงดังกล่าว สามารถใช้ในการสนับสนุนทั้งยามปกติและยามสงคราม

หลักการประการหนึ่งที่สำคัญในการส่งกำลังบำรุงทางทหารคือ ต้องพยายามให้ระบบการส่งกำลังบำรุงในยามปกติเหมือนหรือใกล้เคียงกับการส่งกำลังบำรุงในสนาม แต่จากประวัติศาสตร์ของกองทัพบกไทยที่ผ่านมา เมื่อเราท่านได้วิเคราะห์ให้ลงลึกไปในรายละเอียดแล้ว จะพบว่า ข้อบกพร่องของการส่งกำลังบำรุงจะเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทหารในครั้งนั้น ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น ระบบ หน่วย และหลักนิยมทางการส่งกำลังบำรุงที่อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศ ทำให้มีผลกระทบต่องบประมาณของกองทัพบก รวมทั้งอยู่ในห้วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในยุคของการปรับโครงสร้างกองทัพของ กระทรวงกลาโหม ตามนโยบายการปรับปรุงระบบราชการของรัฐบาล กองทัพบกต้องกำหนดแนวทางในเรื่องความเหมาะสมในการจัดหน่วยว่า หน่วยใดบ้างที่ควรอยู่ในระบบราชการการส่งกำลังบำรุง ระหว่างกองบัญชาการช่วยรบ ซึ่งเป็นองค์กรหลักทางการส่งกำลังบำรุงให้แก่ กองทัพภาค กรมสนับสนุน ซึ่งเป็นหน่วยส่งกำลังบำรุงให้แก่หน่วย กองพลคานินกลยุทธ มณฑลทหารบก และจังหวัดทหารบก ซึ่งเคยและยังคงมีบทบาทสำคัญในการส่งกำลังบำรุงบางเรื่อง เป็นพื้นที่ให้แก่หน่วยทหารที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ ที่ตนเองดูแลทางดินแดน รวมทั้งรูปแบบการส่งกำลังว่าควรเป็นแบบสายยุทธบริการหรือ

แบบพันธกิจ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ที่จะทำการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาแนวคิดในการจัดการส่งกำลังบำรุง ให้เกิดประสิทธิภาพในระดับกองทัพภาค ทั้งในยามปกติและยามสงคราม
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และข้อจำกัดต่างๆ ในการส่งกำลังบำรุงระดับกองทัพภาค ขจัดความซ้ำซ้อน และความขัดแย้งในการทำงาน ระหว่างหน่วยต่าง ๆ ในระบบการส่งกำลังบำรุง
3. เพื่อพิจารณาแบ่งมอบภารกิจความรับผิดชอบ และพื้นที่ ที่เหมาะสมให้แก่หน่วยทางการส่งกำลังบำรุง
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการส่งกำลังบำรุงของกองทัพ ในระดับกองทัพภาค ใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการส่งกำลังบำรุงของกองทัพภคในอนาคตต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะกระทำเฉพาะกรณีการส่งกำลังบำรุงของกองทัพภาคที่ 1 ในฐานะที่เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก มีฐานะเป็นหน่วยส่วนกำลังรบ หน่วยส่วนภูมิภาค และหน่วยส่วนช่วยการพัฒนาประเทศ ลักษณะที่เป็นกำลังหลักของกองทัพบก ในการป้องกันประเทศ โดยศึกษาโครงสร้างการจัดหน่วย แนวคิดในการแบ่งพื้นที่การใช้หน่วย รูปแบบและหลักนิยมที่เหมาะสมกับการส่งกำลังบำรุงระดับกองทัพภาค และความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชาเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะทำการสัมภาษณ์บุคคลที่มีประสบการณ์ด้านการส่งกำลังบำรุง ดังนั้นจึงได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นว่า ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นเพียงแง่คิดทางด้านวิชาการที่ไม่มีผลผูกพันต่อกองทัพภาคที่ 1 เพื่อให้สามารถทำการวิจัยได้อย่างเป็นผล รวมทั้งกำหนดให้กองบัญชาการช่วยรบ และกรมสนับสนุน เป็นหน่วยหลักทางการส่งกำลังบำรุงของหน่วยระดับกองทัพภาค กองพลดำเนินกลยุทธ์ มณฑลทหารบก และจังหวัดทหาร มีหน้าที่และมีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานทางการส่งกำลังบำรุง ในขีดจำกัด แต่สามารถให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองบัญชาการช่วยรบได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

2. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจาก ทฤษฎี หลักนิยมทั้งกองทัพบกไทย และต่างประเทศ เอกสารนโยบายสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ส่งกำลังบำรุง และ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง เกี่ยวกับงานด้านการส่งกำลังบำรุง ของกองทัพภาคที่ 1 และหน่วยขึ้นตรง ทั้งในสายงานปกติ สายงานการป้องกันประเทศ และสายงานการรักษาความมั่นคงภายใน เพื่อเก็บข้อมูล

3. นำข้อมูลต่าง ๆ ตามข้อ 2 มาพิจารณา วิเคราะห์ ต่อหลักนิยม และการดำเนินการด้านการส่งกำลังบำรุงของกองทัพภาคที่ 1 และสอดคล้องกับแนวทางของกองทัพบก ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับความรู้ ประสบการณ์ และความคิดของผู้วิจัยเอง แล้วจึงสรุปออกมาเป็นผล วิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นการจัดสรรทรัพยากรทางทหาร ให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าต่องาน ด้านการส่งกำลังบำรุง

2. ให้เกิดความเข้าใจต่อหน่วยกำลังรบว่าจะได้รับการสนับสนุนสิ่งอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการ ตลอดห้วงเวลาของการรบ และในยามปกติ

3. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา จัดวางที่ตั้งทางการส่งกำลังบำรุงตั้งแต่ยามปกติ ให้ สอดคล้องกับยามสงคราม

4. เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา จัดหาเครื่องมือทางการส่งกำลังบำรุงให้เหมาะสม ต่อการรบ ในการป้องกันประเทศได้ตั้งแต่ยามปกติ

5. สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการฝึกและศึกษาของหน่วย ๆ ในด้านการส่งกำลังบำรุง ของกองทัพบกได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

กองทัพภาคที่ 1 หมายถึง หน่วยงานหลักของกองทัพบก มีที่ตั้งกองบัญชาการ อยู่ในบริเวณสวนมิสกวัน ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

พื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 1 หมายถึง พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 26 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว ฉะเชิงเทรา อุทัย สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท

หน่วยส่งกำลังบำรุงของกองทัพภาคที่ 1 หมายถึง หน่วยที่ปฏิบัติงานด้านการส่งกำลังบำรุงในพื้นที่รับผิดชอบ ของกองทัพภาคที่ 1 โดยปฏิบัติงานทั้ง 5 กิ่งของงานด้านการส่งกำลังบำรุง

กองบัญชาการช่วยรบ หมายถึง หน่วยส่งกำลังบำรุงสนับสนุนทั่วไป เป็นหน่วยหลักของกองทัพภาคที่ 1 ในการปฏิบัติงานด้านการส่งกำลังบำรุง

กรมสนับสนุน หมายถึง หน่วยส่งกำลังบำรุงโดยตรง เป็นหน่วยหลักของ กองพล ในการปฏิบัติงานด้านการส่งกำลังบำรุง

การส่งกำลังบำรุง หมายถึง งานสาขาหนึ่งของการช่วยรบ ซึ่งว่าด้วยการจัดหาสิ่งอุปกรณ์ และบริการอย่างเพียงพอสำหรับกำลังทหาร เพื่อให้การปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบสำเร็จตามแผนและ การดำเนินงาน

ระบบการส่งกำลังบำรุง หมายถึง การจัดการทางทหารเพื่อให้สามารถส่งยุทธโปกรณ์ และ ค้ำรงรักษาไว้ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยทหาร ตามความต้องการ ณ เวลาและตำบลที่ ต้องการ

การส่งกำลัง หมายถึง การปฏิบัติการในเรื่อง ความต้องการ การจัดหา การเก็บรักษา การแจกจ่าย และการจำหน่ายสิ่งอุปกรณ์ รวมทั้งการควบคุมการปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าว

การซ่อมบำรุง หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้สิ่งอุปกรณ์อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้หรือให้ สิ่งอุปกรณ์ที่ใช้งานได้คืนกลับสู่สภาพที่ใช้งานได้

สิ่งอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งของที่จำเป็นทั้งหมด สำหรับหน่วยทหารรวมทั้งที่มีไว้เพื่อการ ค้ำรงอยู่ และการปฏิบัติของหน่วยทหารด้วย เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย เชื้อเพลิง สัตว์ ยานพาหนะ อาวุธ กระสุน วัสดุระเบิด เครื่องจักรกล ตลอดจนเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

หน่วยส่งกำลังบำรุง หมายถึง หน่วยที่มีภารกิจส่งกำลังสิ่งอุปกรณ์ และซ่อมบำรุงสิ่งอุปกรณ์ ได้แก่ หน่วยสนับสนุนโดยตรง หน่วยสนับสนุนทั่วไป และคลัง

สายการส่งกำลัง หมายถึง ข้อกำหนดความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานส่งกำลัง สิ่งอุปกรณ์ และซ่อมบำรุงสิ่งอุปกรณ์ เริ่มตั้งแต่หน่วยใช้ – หน่วยสนับสนุนโดยตรง – หน่วยสนับสนุนทั่วไป – กรมฝ่ายยุทธบริการ

ตำบลส่งกำลัง หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อรับ สะสม เก็บรักษา และแจกจ่าย สิ่งอุปกรณ์ซึ่งใช้ในระยะเวลาสั้น